

Félags- og húsnæðismálaráðuneytið

Síðumúli 24

108 Reykjavík

Reykjavík, 8. ágúst 2025

E-2025-107/00.11

Áform um frumvarp til laga um breytingu á ýmsum lögum vegna sameiningar starfsemi Skipulagsstofnunar og Húsnæðis- og mannvirkjastofnunar

Vísað er til máls S-120/2025 sem auglýst er til umsagnar í samráðsgátt stjórnvalda og varðar áform um sameiningu Skipulagsstofnunar og Húsnæðis- og mannvirkjastofnunar.

Jákvætt er að sjá stjórnvöld taka skref í átt að frekari samþættingu stofnanna ríkisins en fjölmennari og sterkari fagstofnanir eiga almennt tækifæri til að styrkja umsýslu málefna og byggja upp frekari þekkingu innan málefnasviðs síns. Við teljum meðal annars að fyrirhuguð sameining Skipulagsstofnunar og Húsnæðis- og mannvirkjastofnunar muni styrkja stjórnsýsluna til að takast á við málefni framkvæmdaleyfa sem útgefin eru af sveitafélögum.

Landsvirkjun telur að hér séu tækifæri til að gera frekari breytingar samhliða ofangreindum áformum sem myndu ná fram jákvæðum áhrifum á leyfisveitingarferli orkuvinnslu. Um mikilvægt málefni er að ræða en ljóst er að auka þurfi endurnýjanlega orkuvinnslu eigi að standa undir markmiðum um orkuskipti í samgöngum og almennum vexti samfélagsins. Neðangreindar tillögur myndu að auki styrkja faglega starfsemi Umhverfis- og orkustofnunar með því að samþætta stjórnsýslu umhverfismála á einum stað.

Þær breytingar sem Landsvirkjun leggur til að verði skoðaðar samhliða sameiningaráformum eru:

- Málsmeðferð mats á umhverfisáhrifum fari fram hjá Umhverfis- og orkustofnun**
- Sveitarfélögum verði heimilt að veita framkvæmdaleyfi til bráðabirgða í sérstökum undantekningartilvikum**

Bent er á að tillögur Landsvirkjunar eru í fullu samræmi við markmið og aðgerðir sem settar eru fram í stefnuýfirlýsingu ríkisstjórnarinnar um hagræðingu, einföldun stjórnsýslu og sameiningu stofnanna (aðgerð 1) ásamt aukningu orkuöflunar og einföldun leyfisveitinga orkuvinnslu (aðgerð 6). Nánar er fjallað um tillögurnar hér að neðan.

Málsmeðferð mats á umhverfisáhrifum fari fram hjá Umhverfis- og orkustofnun

Hvað varðar ofangreind sameiningaráform vísar Landsvirkjun til yfirstandandi verkefnis innan Umhverfis-, orku- og loftslagsráðuneytis um einföldun leyfisveitingarferlis orkuvinnslu. Tengt því ferli hefur Landsvirkjun lagt fram tillögur sem miða að umtalsverðri styttingu á hluta leyfisveitingarferlis, eða frá því að Alþingi setur kost í orkunýtingarflokk og fram að þeim tíma sem virkjunar- og framkvæmdarleyfi eru veitt. Tímarammi þess hluta leyfisveitingarferlis er í dag að lágmarki um 5 ár ef engar tafir eða hnökrar koma upp. Landsvirkjun telur að með tillögum sínum megi stytta þann þátt leyfisveitingarferlis í tvö ár.

Tillögurnar í heild sinni miða að því að einn afgreiðslustaður og ein fagstofnun (Umhverfis- og orkustofnun) haldi utan um og leiðbeini umsækjanda í gegnum umsóknarferlið á skýran hátt fram að töku einnar eða margra stjórnvaldsákvarðana, að leyfisveitingarferli hverfi frá línulegri stjórnskipan

til stýrinets og að skipulagsáætlanir verði unnar samhliða. Tillögur þessar grundvallast í og eru í samræmi við EES tæka RED II og RED III tilskipun Evrópusambandsins.

Nýsameinuð Umhverfis- og orkustofnun fer með stjórnsýslu loftslags-, umhverfis- og orkumála að flestu öðru leyti en því sem Skipulagsstofnun sinnir samkvæmt lögum um umhverfismat framkvæmda og áætlana. Samlegð og geta Umhverfis- og orkustofnunar ætti að aukast enn frekar til að vinna að krefjandi verkefnum á sviði umhverfismála og efla stofnunina sem rekstrareiningu ef að það verði Umhverfis- og orkustofnun sem verði ráðherra til aðstoðar í málefnum umhverfismats framkvæmda og áætlana, en ekki ný sameinuð Skipulagsstofnun og Húsnæðis- og mannvirkjastofnun.

Að mati Landsvirkjunar er færsla á málsmeðferð mats á umhverfisáhrifum frá Skipulagsstofnun til Umhverfis- og orkustofnunar undirstaða þess að samþætta megí umhverfismat og leyfisveitingar.

Landsvirkjun hvetur stjórnvöld til að skoða samhliða framlögðum áformum mögulega færslu á málsmeðferð mats á umhverfisáhrifum til Umhverfis- og orkustofnunar.

Sveitarfélögum verði heimilt að veita framkvæmdaleyfi til bráðabirgða í sérstökum undantekningartilvikum

Lagt er til að hafi framkvæmdarleyfi verið fellt úr gildi sé sveitarfélögum heimilt undir sérstökum kringumstæðum, þegar brýn þörf er á að halda framkvæmdum áfram, að veita framkvæmdaleyfi til bráðabirgða. Slíkt bráðabirgðaleyfi skuli háð skilyrðum um fullnægjandi umsókn um framkvæmdaleyfi og að fyrir liggi mat á umhverfisáhrifum vegna framkvæmdarinnar eða niðurstaða um matsskyldu hennar.

Landsvirkjun telur að þessu mætti ná fram með breytingu á skipulagslögum með viðbættri grein sem útlistar heimildina og skilyrði fyrir veitingu hennar. Þessum hugmyndum hefur áður verið komið á framfæri í umsögnum sem tengjast frumvarpi um breytingu á raforkulögum og stjórn vatnamála (þingmál 89) og í bréfi til umhverfis- orku og loftslagsráðuneyti varðandi einföldun leyfisveitinga orkuvinnslu, dags. 16. júní 2025. Um er að ræða samskonar leyfi til bráðabirgða fyrir framkvæmdaleyfi líkt og gilda um starfsleyfi, fiskeldi og nú virkjunarleyfi.

Tillaga um nýja grein í Skipulagslögum nr. 123/2010 varðandi framkvæmdaleyfi til bráðabirgða

Við lögin bætist ný grein 13. a:

1. gr.

Hafi framkvæmdaleyfi verið fellt úr gildi er sveitarstjórn heimilt í sérstökum undantekningartilvikum, þegar brýn þörf er á að halda áfram framkvæmdum skv. 13. gr., að veita framkvæmdaraðila, framkvæmdaleyfi til bráðabirgða að hans beiðni. Skilyrði er að fyrir liggi mat á umhverfisáhrifum vegna starfseminnar eða niðurstaða um matsskyldu hennar.

Hafi framkvæmdaleyfi fyrir framkvæmd sem fellur undir lög þessi og lög um umhverfismat framkvæmda verið fellt úr gildi sökum annmarka á umhverfismati getur sveitarstjórn að beiðni framkvæmdaraðila veitt framkvæmdaleyfi til bráðabirgða fyrir framkvæmdinni í samræmi við skilyrði 1. mgr. ef ríkar ástæður mæla með því. Skal heimildin háð skilyrðum sem fram koma í umhverfismati.

Skilyrði fyrir því að unnt sé að óska eftir framkvæmdaleyfi til bráðabirgða er að fullnægjandi umsókn um framkvæmdaleyfi liggi fyrir. Í umsókn um framkvæmdaleyfi til bráðabirgða skal tilgreina skýrt tilgang, ástæður og fyrirhugaðar aðgerðir á gildistíma bráðabirgðaleyfis.

Framkvæmdarleyfi til bráðabirgða skv. 1. mgr. skal háð skilyrðum sem sveitarstjórn setur í samræmi við þær kröfur sem gerðar eru til viðkomandi framkvæmdar. Þá getur sveitarstjórn sett önnur þau skilyrði sem þörf er á svo að tilgangi leyfisins verði náð, svo sem um tímafresti til úrbóta og málshöfðunar.

Umsókn um framkvæmdaleyfi til bráðabirgða skv. 1. mgr. skal afgreidd eins fljótt og mögulegt er og eigi síðar en viku eftir að fullnægjandi umsókn berst. Útgefið framkvæmdaleyfi til bráðabirgða skal birt á vefsvæði leyfisveitanda.

Framkvæmdaleyfi til bráðabirgða skv. 1. mgr. má veita til alls að eins árs og er heimilt að endurútgefa eða framlengja leyfið um allt að eitt ár að uppfylltum skilyrðum greinar þessarar.

Framkvæmdaleyfi til bráðabirgða skv. 1. mgr. fellur sjálfkrafa úr gildi við útgáfu framkvæmdaleyfis skv. 13. eða 14. gr. eða við úrlausn dómstóls um framkvæmdarleyfið sem fellt var úr gildi.

Að lokum vill Landsvirkjun lýsa yfir stuðningi með yfirstandandi vegferð um einföldun og samþættingu stjórnkerfisins. Ánægjulegt er að stjórnvöld séu að setja þessa vinnu í forgang enda mikilvægir hagsmunir fyrir samfélagið þ.m.t. að hafa traust og fyrirsjáanlegt leyfisveitingarferli vegna orkumannvirkja.

Virðingarfyllt,

Kristín Linda Árnadóttir
Aðstoðarforstjóri

Jóna Bjarnadóttir
Framkvæmdastjóri samfélags og umhverfis